

MOODULI KOOSTAMISE KONTSEPTUAALSED ALUSED

1.1. Mooduli mõiste

Moodul on õpitulemustele suunatud õppekava terviklik sisuühik kutseoskuseõuetega vastavuses olevate teadmiste, oskuste ja hoiakute omandamiseks.

Moodulid jagunevad üld- ja põhiõpingute ning valikõpingute mooduliteks.

- üldõpingute moodulid on tegevusvaldkondi läbivate teadmiste ja oskuste kogumid, mis on ühised mitmele erialale
- põhiõpingute moodulid on teadmiste ja oskuste kogumid, mis moodustavad konkreetse eriala sisu.
- valikõpingute moodulid määratlevad kutseoskuse toetavate ning laiendavate teadmiste-oskuste kogumi, mis võivad seonduda ka lisakvalifikatsiooniga.

Seega on moodul õppekava kvalitatiivselt ja kvantitatiivselt määratletud osa, mille eesmärgid on fikseeritavad ja millel on praktiline väärtus kutseoskuste omandamisel. Üldjuhul katab moodul kutsealase tegevuse mingi osa.

1.2. Mooduli väärtussüsteem

Mooduli koostamisel lähtutakse Eesti kutseharidussüsteemi arengukavas 2005-2008 toodud põhiväärtustest. Mooduli põhiväärtused on:

Kvaliteet – vastavus kutsestandarditele, õppija personaalne arengu toetamine, edasiliikumise võimaluste toetamine hariduses ja tööturul;

Efektivsus – ressursside efektiivne kasutamine (korduste vältimine, horisontaalne, vertikaalne ja ajaline lõimimine jne);

Konkurentsivõimelisus – Euroopa Liidu riikide kutsehariduslike õppekavade kontekstis;

Koostöö – ühine toimimine mooduli koostamisel huvigruppidega, eelkõige tööandjatega; koostöö mooduli rakendamisel;

Terviklikkus – moodulid moodustavad tervikliku kutseoskuse;

Paindlikkus – elukestva õppe põhimõtete arvestamine moodulite koostamisel;

Läbipaistvus – võrreldavus teiste Euroopa Liidu riikide õppekavadega (Kopenhaageni kokkulepe)

Eesmärgistatus – lähtumine õppija kompleksse personaalse arengu (teoreetiliste, praktiliste, sotsiaal-kultuuriliste valmisolekute sh isiksuseomaduste) eesmärkidest.

Mooduli koostamisel lähtutakse õppekavadega määratletud kutsealase koolituse eesmärkidest ja ülesannetest. Kutseharidusliku kutsealase koolituse eesmärgid on:

- 1) kujundada isiksus, kellel on teadmised, oskused, vilumused ja hoiakud töötamiseks õpitud valdkonnas ning eeldused ja soov õpingute jätkamiseks ja elukestvaks õppeks.
- 2) orienteerida õpilasi pidevõppele, kujundada õpilases iseseisva töö oskust, loovust, algatus-, otsustus- ja vastutusvõimet ning teenindus- ja suhtlemisvalmidust,
- 3) arendada ja süvendada järgmisi võtmeoskusi: meeskonnatööoskus, probleemide lahendamise ja otsuste tegemise oskus, kriitilise mõtlemise ja suhtlemisoskus, analüüsioskus, informatsiooni hankimise, töötlemise ja kasutamise oskus, õppimisoskus.

Kutsealase koolituse ülesanne on võimaldada õpilasel omandada sellised teoreetilised, praktilised, sotsiaal-kultuurilised valmisolekud, et ta suudab:

- 1) rakendada õpitud valdkonna alaseid teadmisi ja oskusi konkreetsete tööülesannete täitmisel;
- 2) siirduda paindlikult ühelt toimingult teisele koolitusele vastaval kutsealal;
- 3) sobitada kutseoskusi uutes töösituatsioonides;
- 4) planeerida, teostada, hinnata ja arendada oma tööd;
- 5) väärtustada oma kutseala ja arendada oma kutseoskusi;
- 6) teha eetilisi, seaduspäraseid ja õiglasi valikuid;

- 7) suhtuda kaasinimestesse võrdväärselt;
- 8) omandada soosiv suhtumine sisemisse ja välisesse ettevõtlikkusse;
- 9) vastutada kliendi, enda ja kaastöötajate turvalisuse eest ning tulla toime kriisi- ja ohuolukordades;
- 10) töötada keskkonda säästes.

Lähtuvalt eeltoodust kujundatakse mooduli sisu, õppeprotsess, koostatakse õppeülesanded ja planeeritakse õppe korraldus, õppemeetodid ning hindamine.

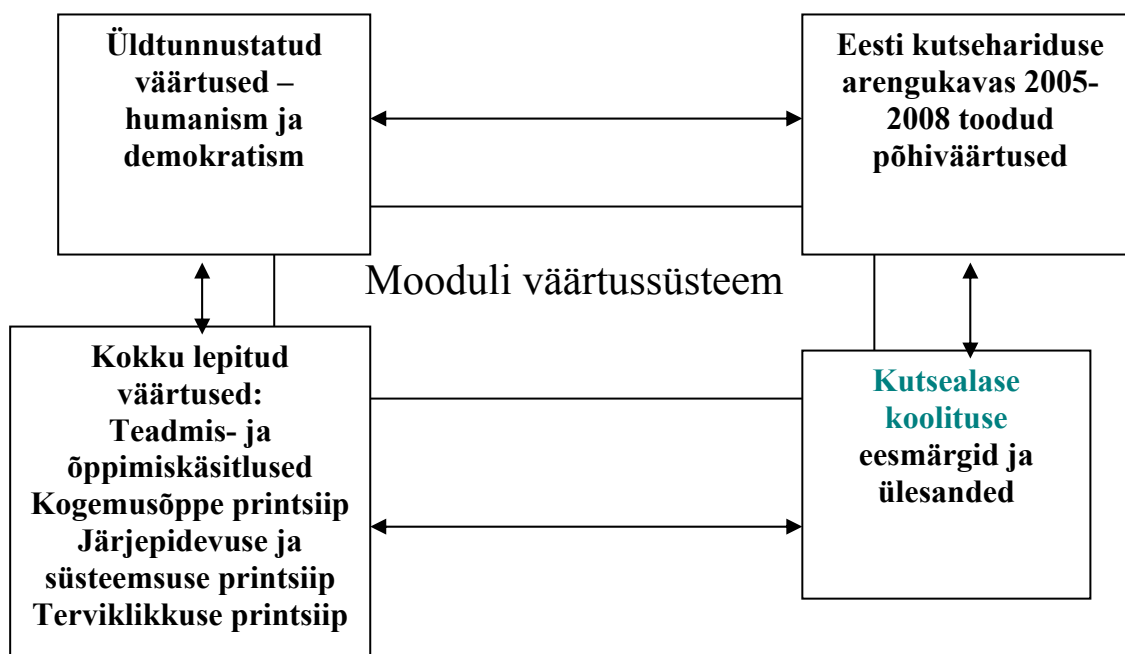
Kokkuleppeliselt lähtutakse üldtunnustatud väärtustest **humanismist ja demokratismist** ning põhimõttest arendada terviklikult õppija teoreetilisi, praktilisi ja sotsiaal-kultuurilisi sh. isiksuslikke valmisolekuid. Õppijat käsitletakse neist väärtustest lähtuvalt kui muutuvat, loovat ja arenevat isiksust, kelle õppimine põhineb enesejuhtivusel. Iga õppija on individuaalne, tal on kogemused ja sotsiaalne taust, et õppija on teadlikult valikuid tegev subjekt, aktiivne ja vastutustundlik.

Rõhuasetus on õppijate kogemuste kasutamisel (kogemusõppe printsiip – Kolb, Dewey, Gibbs, Eraut, Habermas, Burnard; Moon jt); õppijate pideval suunamisel erinevate teabeallikate kasutamisele; valikute pakkumisel õppeprotsessis.

Mooduli koostamisel püüeldakse

- **järjepidevuse ja süsteemsuse** poole. Õppes toetatakse kogemustele, varemõpitule, juhuslikult õpitu püütakse viia süsteemsesse õpikogemusse.
- **terviku poole**, mis ei ole klotsidest ehitis ega mosaiik, vaid ruumiline puzzle – konstruktsioon.
- **loovuse ja refleksiivsuse** poole, sooviga toetada õppija refleksioonivõime – see on võime olla teadlik oma mõtlemis- ja tegutsemisviisidest – arengut.

Mooduli väärtussüsteem on skemaatiliselt kujutatud joonisel 1.

Joonis 1. Mooduli väärtussüsteem.

1.4. Mooduli struktuuri mudel

Moodulite kirjeldused sisaldavad järgmist andmestikku:

- 1) mooduli nimetus;

- 2) ajaline maht õppenädalates;
- 3) õppe-eesmärgid;
- 4) nõuded mooduli alustamiseks;
- 5) õppe sisu;
- 6) õpitulemused;
- 7) hindamine.

Mooduli maht ehk ajaline kestus sõltub mooduli eesmärgist ja õpetatavast sisust.

Mooduli mahtu arvestatakse õppenädalates. 1(üks) õppenädal vastab 40 tunnile õppija poolt mistahes vormis õppimisele. Mooduli õppe mahu arvestamise aluseks on $n \times 40$ tundi, kus n on täisarv.

1.4.1. Mooduli eesmärkide mudel

Mooduli eesmärgid lähtuvad väärtussüsteemist, kutseoskusalusest, kutsealase koolituse eesmärkidest ja ülesannetest.

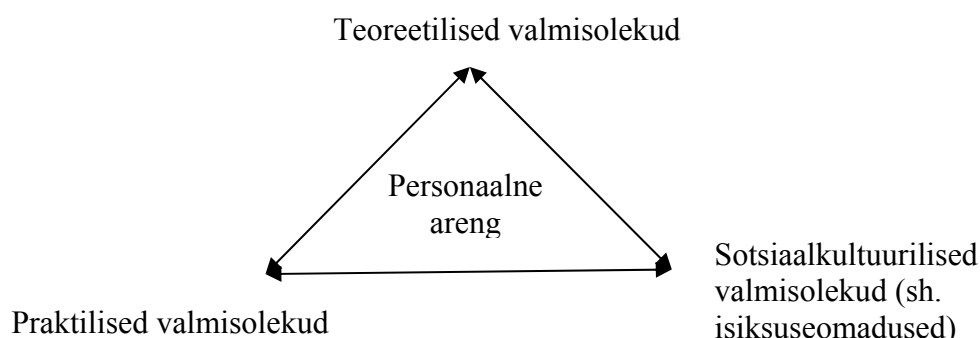
Mooduli eesmärkide püstitamisel lähtutakse sellest, et moodul peab kaasa aitama õppija teoreetiliste, praktiliste ja sotsiaal-kultuuriliste valmisolekute, sealhulgas isikuomaduste arendamisele kutseoskusaluses nõutud tasemele .

Õpilase personaalse arengu tagamiseks, tema edasiliikumise võimaldamiseks hariduses (elukestva õppe kontekstis) ja tööturul on mooduli eesmärgiks kujundada õpilases järgmisi üldoskusi:

- meeskonnatööoskus,
- probleemide lahendamise ja otsuste tegemise oskus,
- kriitilise mõtlemise ja suhtlemisoskus,
- analüüsioskus,
- informatsiooni hankimise, töötlemise ja kasutamise oskus,
- õppimisoskus.

Kutseoskusaluses on toodud isiksuseomadused, mille arendamiseks moodul peab eeldused looma. Need on kontsentreerumisvõime, loogiline mõtlemine, verbaalne võimekus, hea mälu; suhtlemisvalmidus, tolerantsus, koostöövõime, koostöövalmidus, vastutusvõime, algatusvõime, loovus, õpivalmidus, viisakus ja tähelepanelikkus, iseseisvus ja otsustusvõime.

Mooduli eesmärkide mudel lähtuvalt õppija personaalsest arengust on toodud joonisel 3.

Joonis 2. Mooduli eesmärkide mudel

Personaalse arengu seisukohalt on erilise tähtsusega üldharidusliku ja kutseharidusliku komponendi lõimimine ning üldoskuste arendamine.

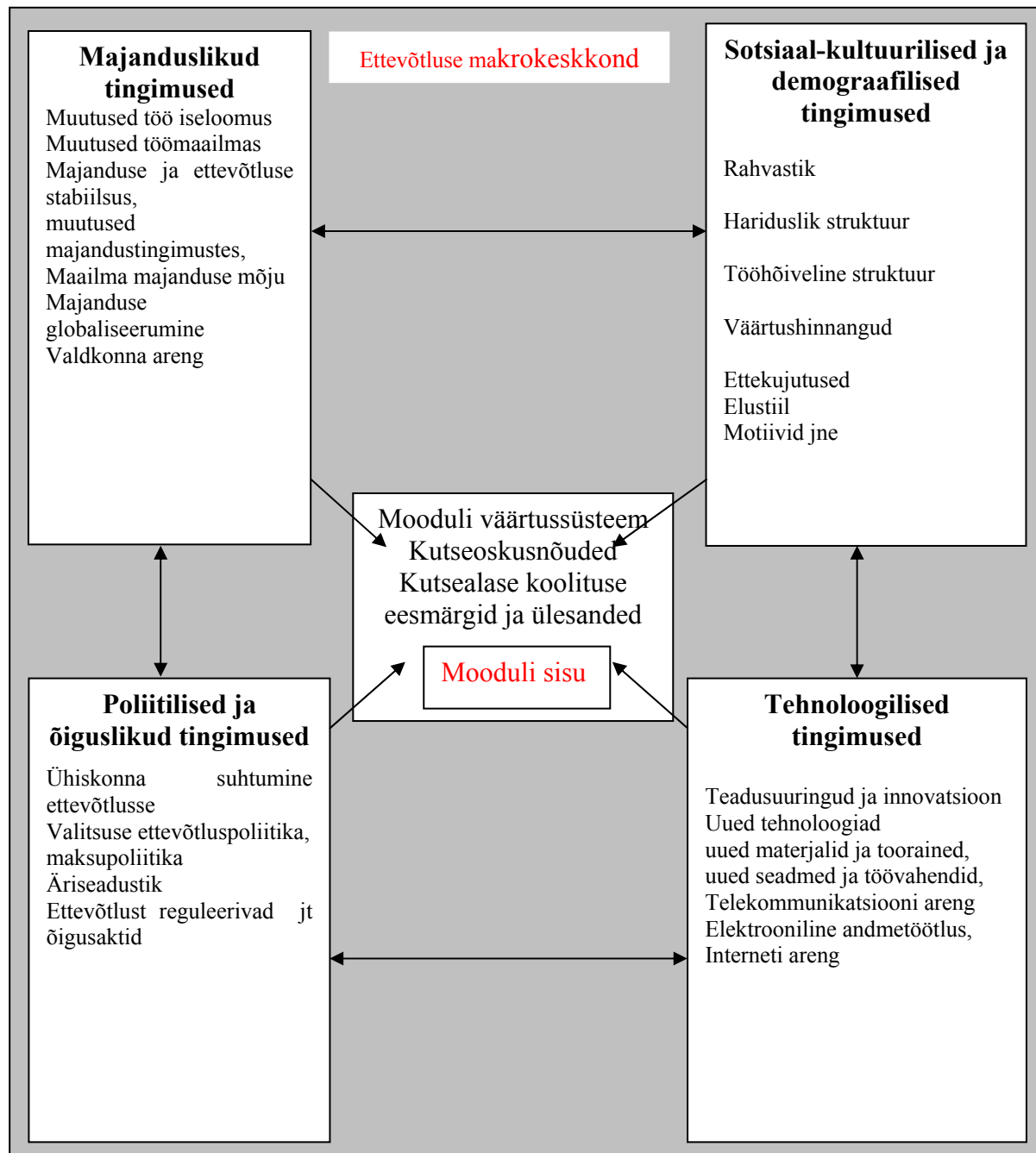
Sotsiaalkultuuriliste valmisolekute juures tähtsustatakse suhtlemis- ja meeskonnatööoskuse arendamist, valmisolekut tulevikuks, mis seondub samuti eelkõige üldoskuste mõistega. Koolitust

ei käsitleta pelgalt majanduse nõudluse kontekstis, koolitus on üles ehitatud selliselt, et see võimaldaks õppija enastjuhtivat arengut.

Teadmist käsitletakse kui õppijale isiklikku, kogemuslikku, inimestevahelises suhtlemises süvenevat ja arenevat, mille analüüsimisel jõutakse laiemate seosteni, millest omakorda tekib uus teadmine (kognitiivne, konstruktivistlik õppimiskäsitlus, kaasaegne teadmiskäsitlus).

1.4.2. Mooduli sisu mudel

Mooduli sisu koostamisel lähtutakse kutsestandardiga kehtestatud kutseoskusnõuetest ja kutseharidusliku kutsealase koolituse eesmärkidest ning ülesannetest. Mooduli sisu koostamisel arvestatakse ettevõtluse mikro- ja makrokeskkonna mõjureid (Joonis 3 vt skeem, lisa 1).

Joonis 3. Ettevõtluse Makrokeskkonna mõjurid mooduli sisu kujundamisel.

Ülaltoodust lähtuvalt kujundatakse välja konkreetse mooduli teemad ja alateemad. Mooduli sisu koostamisel püüeldakse

- sisuühikute vahekordade tasakaalustatuse poole;
- õppija mitmekesise õpikogemuse poole;
- seoste loomise poole teemade vahel ja eri moodulites õpitu vahel. Teemad on loogilises järjestuses, järgnev teema eeldab tööd eelnevatega, nõuab erinevate teemade võtmemõistetega kombineerimist ja nende rakendamist.
- varemõpitu rakendamise (sealhulgas põhi- või keskkooli programmis õpitu) poole. Varem õpitu asetatakse töömaailma konteksti, vaadeldakse eri lähtepunktidest ja viiakse niiviisi süsteemsesse õpikogemusse.

1.4.3. Õpitulemuste hindamine

Hinnatavad õpitulemused lähtuvad mooduli eesmärkidest. Õpitulemuste ja hindamiskriteeriumite kirjeldamisel kasutatakse järgmisi mõisteid:

Teab ja tunneb – nimetab; loetleb, kirjeldab, tunneb ära, saab aru informatsioonist, mõistab tähendust; põhjendab; on võimeline infot üle kandma uude konteksti, võrdlema, erinevusi välja tooma, jne.

Oskab – on võimeline praktiliselt sooritama, demonstreerima.

Võimalusel määratletakse hindamisel ka teadmiste-oskuste sügavus so.:

Algtase – mõistete, faktide ja põhimõtete teadmine; põhiliste töövõtete valdamine.

Kesktaase – mõistete ja faktide tõlgendamine ja võrdlemine, seoste loomine; mitmekesiste töövõtete valdamine.

Kõrgtaase – seostatud faktide alusel analüüsimine, prognoosimine, järeldamine, üldistamine, hindamine; mitmekesiste keerukate töövõtete valdamine.

Hindamise ülesandeks on:

- toetada õppija positiivse mina-pildi arengut ja tema arengut õppinud töötajaks
- motiveerida õppijat sihikindlalt õppima;
- suunata tema enesehinnangu ja isikuomaduste kujunemist;
- suunata õpetaja tegevust õppija õppimise ja arengu toetamisel;
- anda informatsiooni õppija õpitulemustest ja hoiakutest õppijale, õpetajatele tööandjatele, samuti edasiste õpingute tarvis.

Mooduli kirjelduses tuuakse ära kokkuvõttev hindamine mooduli kui terviku läbimise järel. Mooduli koostamisel kirjeldatakse hinnatavaid tööülesandeid (hindamise objektid), hindajaid, hinde moodustumist.

Õpitulemuste hindamisest täpsemalt vt lisa 2.

1.5. Mooduli koostamise meetodika

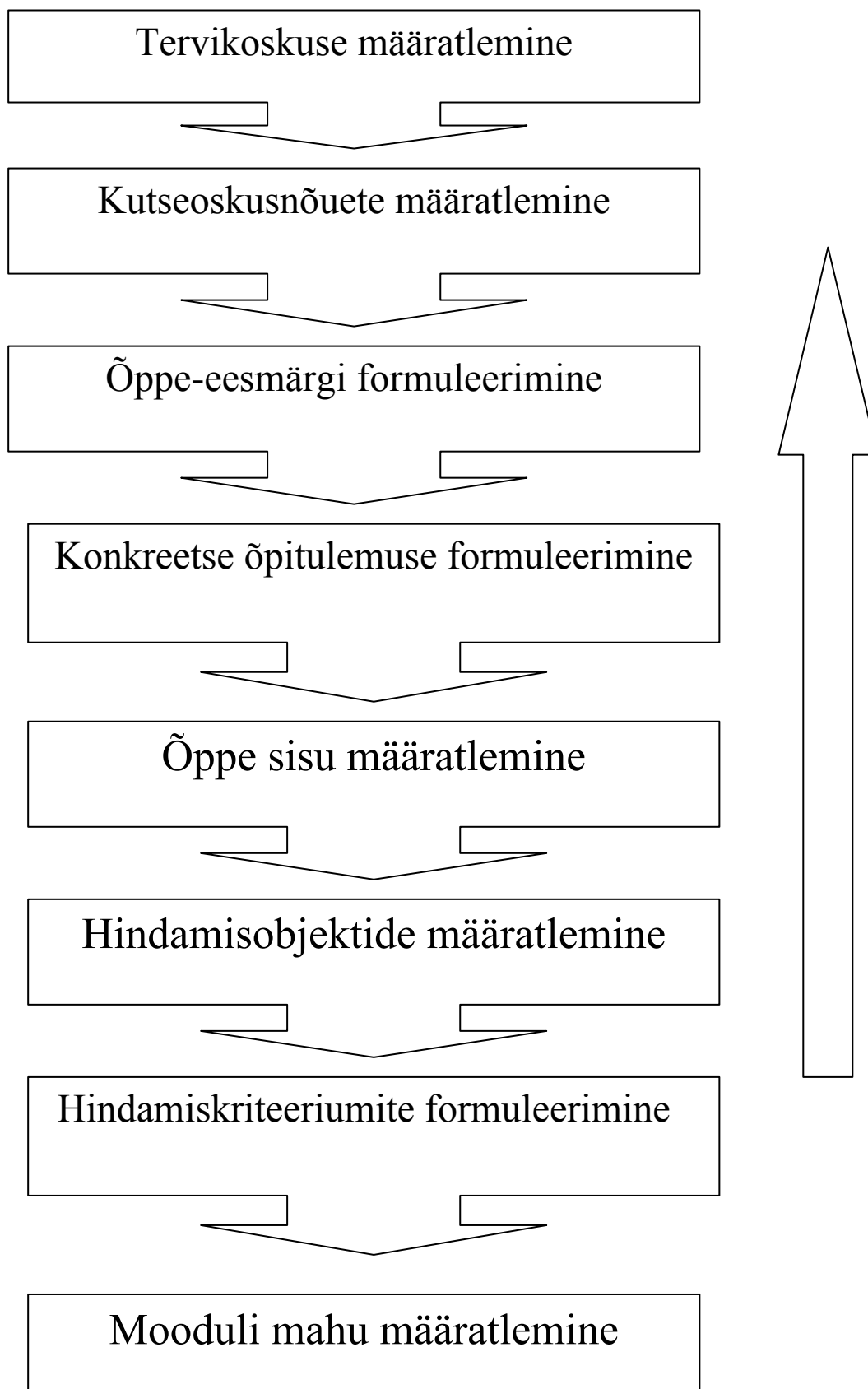
Mooduli koostamise meetodika lähtub protsessikesksest lähenemisest õppeprotsessile. Esmalt määratletakse eesmärk ja taotletav tulem (rahuldav teadmiste ja oskuste tase) ja selle tõendamine, seejärel protsess, läbi mille õppeprotsessis tulemuseni jõutakse ning vajadusel ressursid (võimaldajad), näiteks nõuded õppijale mooduli alustamiseks.

Juhis mooduli koostamiseks

- 1) Määratle tervikoskus, mille tarvis moodul koostatakse;
- 2) Määratle kutseoskuse nõuded tervikokusele lähtuvalt kutsestandardist;
- 3) Formuleeri õppe-eesmärk lähtuvalt väärtussüsteemist, kutseoskuse nõuetest, valdkonna riiklik õppekava eesmärkidest ja ülesannetest;
- 4) Formuleeri konkreetset õpitulemust – mida me tahame, et õppija teab ja oskab, teadmiste ja oskuste ulatus ja sügavus;

- 5) Formuleeri õppe sisu;
- 6) Formuleeri hindamisobjektid;
- 7) Formuleeri hindamiskriteeriumid (sh isiksuseomaduste, võtmeoskuste arenemise hindamiseks), mis võimaldavad hinnata õpitulemuste saavutamist määratletud ulatuses ja sügavuses (rahuldav tase);
- 8) Määratle mooduli maht;
- 9) Pöördu tagasi eesmärgi ja õpitulemuste juurde – hindamine peab võimaldama hinnata kõiki nõutavaid õpitulemusi, nende taset;

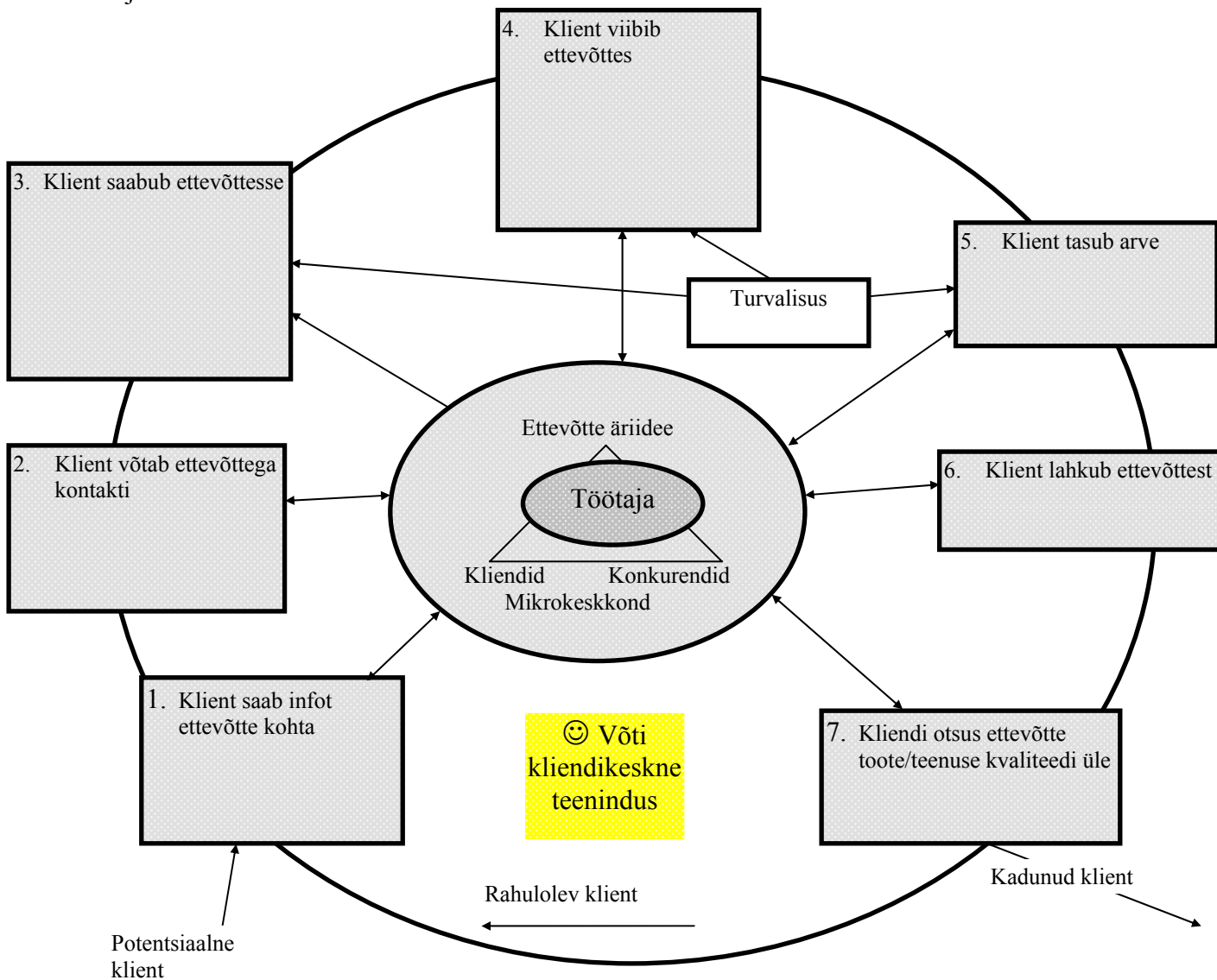
Mooduli koostamise etapid on toodud joonisel 4.

Joonis 4. Mooduli koostamise etapid.

LISA 1

Õppe sisu kujunemine konkreetses moodulis arvestades ettevõtluse mikro- ja makrokeskkonna mõjureid.

Joonis 5. Õppe sisu kujunemine konkreetses moodulis

LISA 2

Õpitulemuste hindamine

Õpitulemuste hindamine jaguneb:

- 1) väljastpoolt antud hinnang;
- 2) õppija enesehinnang.

Oluliseks lähtekohaks hindamisel on õppija enesehinnang. Enesehinnang ja väline hinnang täiendavad teineteist. Väljastpoolt antud hinnangu andjad peaksid olema erinevad. Õpetaja antud hinnangute kõrval kasutatakse rühmas täidetavate õppeülesannete puhul rühmakaaslaste hinnanguid, samuti teiste rühmade või nende liikmete hinnanguid. Individuaalselt täidetavate õppeülesannete puhul püütakse saada kaaslaste poolt antud hinnanguid. Kollektiivselt täidetud õppeülesannete puhul püütakse saada teiste õpetajate, klientide hinnanguid.

Hindamine on suunatud ühesugustele rõhkudele ja kutseoskustele: töömeetoditele, töövahenditele, materjalidele ja tööprotsessidele, tööohutusele ja tööga seotud teadmistele.

Hindamise kriteeriumid määratletakse, lähtudes rahuldava, hea ja väga hea oskuse tasemetest:

- 1) hinne "5" (väga hea) - õpilane oskab teadlikult valida kutsealases töös sobivaimad töömeetodid, töövahendid ja -materjalid ning kasutada töövõtteid ja töövahendeid õigesti. Ta oskab hinnata ja arendada töövõtteid. Ta toimib aktiivselt ja motiveeritult erinevates töösituatsioonides, meeskondades ja sidusrühmades. Ta oskab leida uusi lahendusi ja lahendada probleemsituatsioone (veaolukordi). Õpilane suudab iseseisvalt töötada, ei vaja korraldusi. Oskab arendada oma tööd, töökeskkonda, tööohutust, analüüsida ja arendada ennast mitmekülgelt, toimimaks muutuvates olukordades. Õpilane oskab hinnata hangitud informatsiooni õigsust ja usaldusväarsust. Ta oskab süstematiseerida, võrrelda ja analüüsida hangitud teadmisi ja töödelda neid oma töös kasutatavateks, võtta vastu otsuseid. Ta oskab panna asju tähtsuse järjekorda, planeerida ja arvestada erinevaid mõjureid ja alternatiive, oskab valida sobivaima. Õpilane oskab töötades arvestada töökoha eripärasid, ta tajub oma tööd osana ettevõtte tööst ja ettevõtet osana toimimiskeskonnast.
- 2) hinne "4" (hea) - õpilane oskab kasutada asjakohaseid töömeetodeid, töövahendeid ja -materjale. Ta tuleb toime põhiliste töödega. Õpilane suudab toimida erinevates situatsioonides ja meeskondades, kasutada oskusi ja tööga seotud teadmisi uutes situatsioonides. Ta oskab süstematiseerida, võrrelda ja analüüsida hangitud teadmisi ja töödelda neid kasutatavaks oma töös. Õpilane tajub tööd tervikuna, oskab arvestada töökoha eripärasid. Õpilane oskab sobitada (kohaldada) eeskirju ja juhendeid erinevates situatsioonides ja järgida tööohutusnõudeid. Õpilane täidab talle antud ülesanded iseseisvalt ja hindab enda töötulemusi mitmekülgelt. Ta oskab hinnata informatsiooni õigsust ja usaldusväarsust.
- 3) hinne "3" (rahuldav) - õpilane on võimeline tööle asuma läbitud kursusele vastaval kutsealal, hoolimata mõningate tööoskuste ja tööga seotud teadmiste puudulikkusest. Õpilane valdab lihtsamaid töömeetodeid, oskab kasutada tavalisi töövahendeid ja materjale, tuleb toime tavalistes töösituatsioonides. Õpilane tuleb toime tuttavas ümbruses ja tuttavates koostöösituatsioonides. Ta oskab kasutada tööoskusi ja tööga seotud teadmisi harjutussituatsioonides ja rutiinsetes töösituatsioonides. Õpilane oskab juhendatuna leida tööga seotud informatsiooni, esitada seda arusaadavalt suuliselt ja kirjalikult. Ta täidab korraldusi ja oskab hinnata enda töö tulemuslikkust. Ta oskab kinni pidada tööaegadest, tööohutuse nõuetest, muudest kokkulepetest ja juhenditest ja arutleda kõrvalekallete üle.
- 4) õpilase kutseoskuste tase on mitterahuldav, kui need ei vasta vähemalt hinde "3" (rahuldav) kriteeriumitele.

Enesehinnangu ja väljastpoolt antava hinnangu kriteeriumid on ühtlustatud, mis aitab kaasa õppija refleksiooniprotsessile.

Hinnatavad tööülesanded (hindamise objektid) võivad olla: kirjalik või praktiline töö, suulise esituse, audio-, video- või graafilise esitus, õpimapi koostamine, projektitöö või muu alternatiivse tõenduse esitamine.

Hindamine on kvalitatiivne. Kokkuvõttev hindamine võib toetuda arvestuslikele hinnetele, kuid ei ole nende aritmeetiline keskmine. Kokkuvõtva hindamise hinnatakse õppeprotsessi ja õppija teadmisi, oskusi ning hoiakuid õppeprotsessi lõppedes.

Hindamisel võrreldakse õppija teadmisi ja oskusi nõutavate õpitulemustega ja nende põhjal määratletud hindamiskriteeriumitega..

Numbriliselt hinnatakse õpitulemusi viiepallisüsteemis, arvestuslike või kokkuvõtivate kirjalike tööde hindamisel võetakse aluseks protsendiskaala.

Kasutatakse ka diferentseeritud hinnangut: arvestatud, mittearvestatud.

